

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 92 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบวัดที่ผู้วิจัยได้นำมาจากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของ พงศ์พันธุ์ ไชยบุญเรือง (2547) ซึ่งมีทั้งหมด 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ระดับของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งสิ้น 92 คน เป็นเพศชาย 69 คน เพศหญิง 23 คน อายุ 17 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 84.8 ส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 2.01-2.50 จำนวน 24 คน ร้อยละ 26.1 ส่วนใหญ่อาศัยในบ้านกับบิดามารดา จำนวน 73 คน ร้อยละ 79.3 สถานภาพบิดามารดาอยู่ด้วยกัน จำนวน 77 คน ร้อยละ 83.7 ส่วนใหญ่มีพี่น้อง 2 คน จำนวน 55 คน ร้อยละ 59.8 อาชีพของบิดาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 44 คน ร้อยละ 47.8 อาชีพของมารดาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 36 คน ร้อยละ 39.1 และส่วนใหญ่มีรายได้ มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2

2. ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด 92 คน มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ย 69.98 และมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูงเป็นจำนวนมากที่สุดคือ 27 คน คิดเป็นร้อยละ 29.34 รองลงมา มีระดับเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูงมาก จำนวน 25 คน ร้อยละ 27.18 และมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองที่อยู่ในระดับต่ำมากเป็นจำนวนน้อยที่สุด คือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10.87

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษาพบว่า ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง มีความสัมพันธ์กับปัจจัยการพักอาศัยและจำนวนพี่น้อง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และไม่มี ความสัมพันธ์กับปัจจัยด้าน ผลการเรียนเฉลี่ย สถานภาพครอบครัว อาชีพบิดามารดา และรายได้ ของครอบครัว

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่อยู่ในระดับปานกลาง สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ในกรณีที่นักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะ นักเรียนมีการรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในทางบวก เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.01-2.50 ซึ่งถือว่าเป็นผลการเรียนในระดับที่ดี ดังนั้นนักเรียนจึงมีการรับรู้ความสามารถของตนเองไปในทางบวก และรับรู้ได้ว่าตนนั้นมีความสามารถ มีความเชื่อถือในตนเอง เคารพในตนเอง และส่งผลให้นักเรียนในกลุ่มนี้ มีการเห็น

คุณค่าในตนเองที่อยู่ในระดับที่ไปในทางบวกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1980, อ้างใน พิชัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2542, หน้า 72) ที่ได้กล่าวเรื่องของความสามารถของตนเอง คือ ความรู้สึกหรือความเชื่อถือของบุคคลที่จะทำงานหรือทำพฤติกรรมบางอย่างได้สำเร็จการรับรู้ความสามารถของตนเองมาจากแหล่งต่างๆ อาทิผลงานที่ตนทำในอดีตเคยประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวจากการเปรียบเทียบผลงานของตนเองกับผู้อื่น โดยบุคคลที่เคยประสบความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ในชีวิตจะมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือในอดีตที่ผ่านมาแนวคิดนี้เชื่อว่าความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลจะเป็นสิ่งกำหนดที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ว่าบุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมในสังคมได้ถ้าบุคคลขาดความรู้สึกดังกล่าวนี้จะไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ได้สำเร็จแต่ถ้าบุคคลมีความเชื่อดังกล่าวสูงจะทำหลายสิ่งหลายอย่างได้ดีมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองนำไปสู่การเห็นคุณค่าในตนเองสูง

2. ในด้านของตัวบุคคลนั้น อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนในกลุ่มเสี่ยงนั้น มีการมองเห็นตัวเองในด้านความดีงาม มีความอยากที่จะพัฒนาตนเอง มีความต้องการการยอมรับนับถือจากคนรอบข้าง สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนมีความรู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบในชีวิตและการกระทำของตนเอง จึงทำให้นักเรียนนั้นมีการเห็นคุณค่าในตนเองไปในทิศทางที่ดีด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Maslow (1970, อ้างในแสงสุริย์ ลำอานักกุล, 2543, หน้า 172) ซึ่งสรุปได้ว่า คนทุกคนดิ้นรนเพื่อเลื่อนฐานะของตนเองให้มีความเด่นมีความมั่นใจในตนเอง โดยกระทำในวิถีทางที่ดีอย่างมีคุณธรรมและยังต้องการการยอมรับและนิยมชมชอบจากบุคคลอื่นด้วย ความภาคภูมิใจในตนเองอย่างแท้จริงมีรากฐานมาจากการที่บุคคลสามารถลงมือกระทำและประสบความสำเร็จได้จริงมากกว่าจะได้มาจากการส่งเสริมหรือการเอาใจของสังคม จึงทำให้นักบุคคลเคารพในศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริงและเกิดความมั่นใจในตนเองอย่างแน่นอน

3. ในด้านของสถาบันครอบครัว พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างนี้ส่วนใหญ่อาศัยกับบิดามารดา และสถานภาพของบิดามารดาอยู่ด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ และมีจำนวนพี่น้อง 2 คน สิ่งเหล่านี้อาจชี้ให้เห็นว่า สถาบันครอบครัวนั้นมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น เนื่องจากถ้านักเรียนมีสถาบันครอบครัวที่อบอุ่น มีการดูแลเอาใจใส่ที่ดี มีพี่น้องที่สามารถให้คำปรึกษาได้ และมีแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ทำให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ดี โดยมีสถาบันครอบครัวคอยให้คำปรึกษา อีกทั้งยังช่วยชี้นำให้นักเรียนทำหรือคิดในสิ่งที่ถูกที่ควร ซึ่งอาจมีผลทำให้นักเรียนมีความรู้สึกและทัศนคติของความเชื่อมั่นในตนเอง ว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พนม เกตุมาน (2550, ออนไลน์) ที่มีมาตรการแนวทางแก้ปัญหาในเรื่องของพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น ในเรื่องของสถาบันครอบครัวว่า

มาตรการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว โดยการจัดการอบรมบิดามารดา ผู้ปกครอง ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ สามารถดูแลและส่งเสริมศักยภาพเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมตามวัย และให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการครอบครัวในชุมชน ตลอดจนการเพิ่มพื้นที่หรือกิจกรรมสำหรับครอบครัวและพัฒนาสื่อในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ครอบครัว โดยจัดเป็นแผนยุทธศาสตร์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด และประเทศ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว อาจกล่าวได้ว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่จะช่วยเหลือดูแลนักเรียน ให้นักเรียนนั้นเติบโตเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสังคม

4. ในด้านของสังคมของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่นั้นเป็นบิดามารดามีอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาท จึงสิ่งที่กล่าวมานั้นอาจมีผลทำให้นักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองที่ไปในทางบวก เนื่องจากการที่บิดามารดามีการทำงานที่ดี มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ส่งผลให้นักเรียนเข้ากลุ่มของเพื่อนฝูงได้ง่าย เนื่องจากในวัยของนักเรียนกลุ่มนี้เป็นวัยที่มีความคิดในถึงเรื่อง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การยอมรับนับถือของครอบครัวจากสังคม จึงทำให้เด็กสามารถเข้ากลุ่มง่ายและอาจจะยังได้รับการยอมรับในการให้ออกความคิดเห็นหรือยอมรับให้มีการเป็นผู้นำจึงอาจทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพรพิมล เกียรติครินทร์ (2539, หน้า 76) ลักษณะทางสังคมของวัยรุ่นมีความคิดถึงเรื่องฐานะ ยศศักดิ์และตำแหน่งมากขึ้นเด็กวัยรุ่นเริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง ต้องการมีผู้นำกลุ่ม ในกรณีของการเป็นผู้นำกลุ่ม โดยทั่วไปมักเป็นเด็กที่มีครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจดี เพราะสามารถเข้ากับสังคมทุกรูปแบบได้ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มักมีการเลือกสรรตัวแทน หรือมีการแต่งตั้งตำแหน่งต่างๆ เพื่อมอบหมายหน้าที่ในบทบาทให้ชัดเจน และในเรื่องของโรงเรียนนั้นอาจกล่าวได้ว่า มีส่วนในการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอย่างมาก เนื่องจากโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเมืองและเป็นโรงเรียนใหญ่ของจังหวัด อีกทั้งยังสามารถกล่าวได้ว่านักเรียนหลายคนมีความต้องการที่จะเข้ามาศึกษา ฉะนั้นนักเรียนที่ได้เข้ามาศึกษาแล้วอาจจะมีความภาคภูมิใจ มีหน้ามีตาในสังคม อาจเปรียบได้กับว่าโรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของนักเรียน ฉะนั้นบ้านหลังที่สองที่มีชื่อเสียงและมีการดูแลเอาใจใส่ที่ดี ทำให้นักเรียนมีความคิดที่ดี คิดว่าตนเองมีความสามารถเพียงพอที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ ซึ่งในเรื่องของโรงเรียนนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ นกวิธิ ชูเชิด (2552, หน้า 69) วัยรุ่นเป็นช่วงที่มีการปรับตัวทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นโดยธรรมชาติวัยรุ่นจึงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของตนเองอยู่มาก อีกทั้งการต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสภาพสังคมที่ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี และวิทยาการมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้วัยรุ่นในสถานะที่เป็นสมาชิกในสังคมที่ต้องอยู่ในสภาพดังกล่าว อาจประสบปัญหาในการปรับตัวในหลายด้านพร้อมกัน

ประกอบกับเด็กในช่วงวัยรุ่นนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียนและสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดมากขึ้น ทำให้พ่อแม่อาจไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนหรือใกล้ชิดหลานเท่ากับในอดีต จึงเป็นเหตุให้พ่อแม่และคนในสังคมได้ถ่ายโอนความรับผิดชอบให้กับโรงเรียน โดยไม่รู้ตัว โรงเรียนจึงทำหน้าที่แทนครอบครัว โดยมีความสำคัญเทียบเท่ากับครอบครัวที่สองของวัยรุ่น

5. ปัจจัยที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ด้านของการพักอาศัยและจำนวนพี่น้อง ซึ่งในด้านของจำนวนพี่น้องนั้นมีแนวโน้มว่า ถ้าจำนวนพี่น้องมากขึ้นก็จะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้นด้วย ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า การที่นักเรียนพักอาศัยกับครอบครัว นักเรียนจะมีบุคคลที่สามารถเป็นที่ปรึกษา ทำให้ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอ และจะส่งผลให้การเห็นคุณค่าในตนเองที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรพิมล เจริญนาครินทร์ (2539, หน้า 95) ที่กล่าวว่าปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรัก ความผูกพัน การดูแลเอาใจใส่เด็กในบ้านเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยทำให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงหรือต่ำได้ และการที่มีพี่น้องนั้นก็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ พี่น้องเป็นบุคคลที่เป็นที่อาจจะสามารถเป็นที่ปรึกษาให้นักเรียนได้ หรือว่าอาจจะเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตของนักเรียนได้ รวมทั้งพี่น้องนั้นอาจจะเติมเต็มความรักความเอาใจใส่ที่ขาดจากพ่อแม่ได้ จึงทำให้จำนวนพี่น้องนั้นมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของจรัญญา ชันกฤษณ์ (2543) ที่ศึกษาเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เครื่องมือแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง สรุปได้ว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนอาจมีผลมาจากปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านเพศ สภาพการอยู่อาศัยสถานภาพการสมรสของ พ่อแม่ จำนวนพี่น้อง รวมทั้งระดับการศึกษาของผู้ปกครองซึ่งสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูและการคาดหวังองค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลต่อการรับรู้ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนว่าตนเป็นที่ยอมรับและมีคุณค่าในตนเองรวมทั้งมีคุณค่าต่อบุคคลอื่นมากน้อยเพียงใดและมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กอีกด้วย โดยจากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นอาจสรุปได้ว่า การพักอาศัยและจำนวนพี่น้องนั้น เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องสถาบันครอบครัว ฉะนั้นการที่มีสถาบันครอบครัวที่ดี มีคนให้คำปรึกษาและคอยชี้แนวทางในทางที่ดี จะช่วยให้นักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ด้านการพักอาศัย และด้านจำนวนพี่น้อง ส่วนด้านผลการเรียนเฉลี่ย สถานภาพครอบครัว อาชีพบิดามารดาและรายได้ครอบครัวนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้ศึกษาเห็นว่า การเห็นคุณค่าในตนเองไม่ได้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ว่ามีความเสี่ยงหรือไม่ แต่อาจจะมีปัจจัยจากด้าน

อื่นๆ เช่น ปัจจัยจากครอบครัว รูปแบบของการเลี้ยง กลุ่มเพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคมโดย
ส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงส่วนใหญ่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น โรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรใส่ใจกับเรื่องการดูแล ระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน และคอยเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด
2. ควรมีการสำรวจเรื่องการพักอาศัยของนักเรียน เนื่องจากการวิจัยพบว่า การอาศัยของนักเรียนมีความสัมพันธ์ต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น นักเรียนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะมีการเฝ้าสังเกต และดูแลเอาใจใส่นักเรียนให้มากขึ้น เพื่อที่จะให้ความอบอุ่นแก่นักเรียนและสามารถทำให้นักเรียนดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการดำเนินการศึกษาควรที่จะมีการเปรียบเทียบระหว่างระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและนักเรียนในกลุ่มปกติ
2. ควรมีการขยายขอบเขตในการศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งที่เกี่ยวกับสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และผลที่ตามมาจากการมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆที่อาจจะส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนได้ เพื่อเป็นการพัฒนาการเห็นคุณค่าของเด็กนักเรียนและงานวิจัยต่อไป